

REGU § 80 Uppdrag. Utvecklat destinationsarbete – Slutrapport

Ärendenummer: RS 2025/845

Regionalt utvecklingsutskotts beslut

- Ärendet överlämnas till regionstyrelsen utan eget yttrande.

Sammanfattning

I det nya förslaget *Regional besöksnäringstrategi för Gotland mot 2030* höjs ambitionsnivån ytterligare. Platsutveckling får en mer central roll i det vidare utvecklingsarbetet vilket ställer krav på än tydligare och mer strukturerad samverkan, samhandling och samordning. Likaså lyfts turism tydligare fram även som medel för ökad inflyttning. Med siktet inställt på visionen att "Gotland ska upplevas som Sveriges mest hållbara och attraktiva resmål 2030" finns behov av tydligare organisering, styrning, finansieringsformer och koordinering av destinationsarbetet med alla dess olika beståndsdelar. Mot bakgrund av ovan beskrivning fick regionstyrelseförvaltningen i januari 2024 följande uppdrag:

Regionstyrelsen 2024-01-31, § 29

Regiondirektören får i uppdrag att utreda hur ett utvecklat destinationsarbete ska organiseras för stärkt attraktionskraft, platsutveckling, kommunikation och samordning för att effektivt nå målen i besöksnäringstrategin samt ta oss mot målet att bli fler boende på Gotland. Återrapport ska göras till regionstyrelsen i september 2024. (2024/891)

Uppdraget har genomförts med stöd av konsult från Svedest. För att säkerställa god styrning av uppdraget bildades en styrgrupp, med för uppdraget centrala chefer inom Region Gotland, med representation från regionstyrelseförvaltningen (RSF), teknikförvaltningen (TKF) och samhällsbyggnadsförvaltningen (SBF).

Förankring och dialog med centrala parter har varit en stor del i uppdraget. Samtidigt har involvering, förankring och remissförfarande i viss mån begränsats av att uppdraget tidsmässigt kortades ned med ett halvår.

Gotlands destinationsarbete har inte sedan 2018, när det kommunala destinationsbolaget Inspiration Gotland lades ner, varit samlat under en tydlig organisation som har haft det regionala eller kommunala uppdraget att leda destinationsutvecklingsarbetet. När Inspiration Gotland lades ner och befintliga resurser flyttades in under regionstyrelseförvaltningen valde Region Gotland samtidigt på grund av besparingsskäl att ta bort sju tjänster med direkt bäring på besöksnäring-, platsutvecklings-, evenemangs- och inflyttningsfrågor.

Trots att centrala parter samarbetar inom en rad olika områden råder det idag otydlighet kring uppdrag, roller, styrning och ansvar. Den otydlighet som

uppstått efter nedläggningen av Inspiration Gotland skapar glapp, ineffektivitet och otydlighet såväl mellan aktörer på Gotland som externt gentemot olika samverkansaktörer på nationell och internationell nivå, men också ut mot marknaden.

Utredningen visar att Gotland har goda förutsättningar, men begränsade resurser att utvecklas vidare som en hållbar och attraktiv destination.

Slutrapporten utreder organisering, styrning och finansiering av Gotlands arbete med besöksnäringens strategin utifrån Gotlands förutsättningar, svenska modeller för organisering, det så kallade service-gapet och Region Gotlands styrdokument med fokus på den regionala utvecklingsstrategin (RUS) och besöksnäringens strategin. Utredningen har inte haft i uppdrag att utreda om en turistavgift- eller skatt är rimlig eller möjlig att införa på Gotland.

Nulägesanalysens slutsats är att Region Gotland, sett till resurssättning, har en mindre regional strategisk organisation kring besöksnäringen kombinerat med en mindre kommunal utförarorganisation jämfört med destinationer med liknande volymer besökare och storlek på evenemang. Denna låga dimensionering skapar utmaningar att möta besökarnas, invånarnas och näringslivets behov av service. Region Gotland har också en starkt underdimensionerad finansiering av besöksnäringens genomförande. Besöksnäringens prioriteringar, varumärke och arbete med inflyttning eller andra besöksnäringens nära frågor hanteras med äskade av tillfälliga medel, vilket skadar långsiktigheten kraftigt.

Utredningen presenterar i slutrapporten tre scenarier, vilket innebär vägval kring vilka roller, regionala och kommunala, som Region Gotland väljer att sätta i fokus. Det mest prioriterade är att ett antal grundförutsättningar måste komma på plats.

Scenario 1 är en förstärkt vidareutveckling av nuvarande nätverksorganisering. Den utgår från besöksnäringen som styrkeområde, bygger på gemensamt utförande internt och externt och styrningen lutar sig mot förväntningar om ökad samordningskapacitet hos Region Gotland.

Scenario 2 är en organisering som bygger Gotlands kapacitet genom en stegvis stärkt näringslivsfunktion, med sikte på en Business Region Gotland enhet i linjeorganisationen. Den utgår från samtliga Gotlands styrkeområden med besöksnäringen som en viktig motor, men tar sin utgångspunkt i ett vidare näringslivs- och kompetensperspektiv än *enbart* besöksnäringen. Fokus är att bygga bestående arenor, stärka kluster och innovationsmiljöer som tar större ansvar för Gotlands utveckling och klarar att konkurrera om EU finansiering i kommande programperiod.

Scenario 3 är ett separat näringslivsnära utförarbolag inom koncernen som helt ägs av Region Gotland eller som samägs med näringslivet styrt av

ägardirektiv. Det helägda bolaget finansieras helt av Region Gotland. Det samägda bolaget finansieras av Region Gotland och näringslivet, där Destination Gotland skulle kunna ha en framträdande roll i finansiering med vissa förbehåll för vilken verksamhet som bedrivs i bolaget. EU-finansiering används för projekt som ägs och drivs av Region Gotland.

Utredningens rekommendation är att grundförutsättningarna inte ska läggas i en separat organisation eftersom de är helt avgörande för Gotlands förmåga att vara en fungerande destination, en förmåga som idag har stora brister som äventyrar Gotlands bärkraft. Region Gotlands olika förvaltningar har en viktig roll att spela fullföljandet av styrande strategier genom regional utveckling och myndighetsutövning.

Vidare är utredningens rekommendation för Region Gotland att organisera arbetet enligt scenario 2 med slutmål att ha infört en Business Region Gotland i en trippel helix konstellation.

Bedömning

Regionstyrelseförvaltningens bedömning och förslag till beslut är att i enlighet med utredningens rekommendation organisera arbetet med hänsyn tagen till beslutade strategiska prioriteringar i den regionala utvecklingsstrategin, smart specialisering och besöksnäringstrategin för att stärka hela näringslivet och civilsamhället på Gotland enligt scenario 2. Förvaltningen föreslår att arbetet genomförs stegvis i enlighet med figur stegvis ambitionshöjning (figuren är vidareutvecklad i tjänsteskrivelsen jämfört med rapporten).

Ärendets behandling under mötet

Ärendet föredras av Karin Winsnes, näringslivsstrateg, regionstyrelseförvaltningen och Johan Olofsson, seniorkonsult, Svensk Destinationsutveckling AB.

Ordförande yrkar att ärendet överlämnas till regionstyrelsen utan eget yttrande med hänvisning till behov av möjlighet att ytterligare fördjupa sig i underlaget.

Ordföranden ställer proposition på eget yrkande och finner att det bifalls.

Beslutsunderlag

Slutrapport – Destinationsutredning Gotland
Bilaga 1 – remissvar destinationsutredning Gotland
Förtydligande av destinationsutredningen
Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2025-08-07